

Iben Jensen & Hanne Løngreen (red.): *Kultur & Kommunikation – interkulturel kommunikation i teori og praksis*, København: Samfundslitteratur, 160 kr, 166 sider, 1995.

Denne antologi skal ifølge forordet udfylde savnet af en undervisningsbog inden for *disciplinen interkulturel kommunikation*. Mere bestemt skal den dels give en oversigt over dette forskningsfelt og dels eksemplificere interkulturelle kommunikationssituationer.

Bogen er derfor disponeret i dels en 40 siders lang oversigtsartikel forfattet af redaktørerne og dels 6 individuelle bidrag overvejende med udgangspunkt i praktiske problemstillinger. Nu hvor bogen findes, melder spørgsmålet sig så, om også genstandsområdet for disciplinen interkulturel kommunikation egentlig eksisterer.

I gamle dage kunne man stadig overbevise sig selv om, at alt fra trebenede hunde til solens bane kunne bringes på plads i samme videnskabelige system. Idag hersker der ofte tvivl om enhver sammenhæng af blot et vist omfang, men det kan samtidig virke befriende. Man kan således starte med at give hele myldret et nyt navn, gøre en disciplin af det og igen blive herre i eget hus.

Er det tilfældet her? Flere antydninger i oversigtsartiklen gør mistanken berettiget. I den afsluttende perspektivering, hvor det nævnes, at også Danmark er ved at blive et multikulturelt samfund, står der, at i »et multikulturelt samfund vil interkulturel kommunikation være grundlaget for næsten al kommunikation« (side 47). På en eller anden måde har dette her altså noget at gøre med næsten alting. Og derfor nok også med de store vanskeligheder, forskningen tumler med.

Oversigtsartiklen gennemgår en række hovedsageligt amerikanske forskere, men »ikke for at afvise de funktionalistiske retningers betydning for feltet, men snarere at problematisere deres universelle gyldighed« (side 47). I den ene ende af forskningsfeltet findes altså dem, der siger noget, der er mere eller mindre rigtigt. En af disse (Sarbaugh side 22) siger iøvrigt – så vidt jeg kan forstå – at interkulturel kommunikation og kommunikation slet og ret er ... kommunikation.

I den anden ende af forskningsfeltet findes forskere tilhørende den »tolkende, kritiske« tradition, hvor forfatterne selv føler sig bedre hjemme. Målet i denne tradition er »ikke at opstille almene lovmæssigheder, men ved studier af konkrete kommunikationsprocesser at udvikle begreber, der giver adgang til individers egne for-

tolkninger af verden og af den interkulturelle kommunikationsproces« (side 34).

Hvor vi i den ene ende af forskningsfeltet har dem, der siger noget alment, der er mere eller mindre rigtigt, har vi i den anden ende dem, der siger noget konkret rigtigt. Altså alt i alt et forskningsfelt, hvor ingen forsker kan sige noget alment helt rigtigt.

Efter 25 siders gennemgang – eller *tour de force*, som forfatterne kalder det – af de forskellige retninger kommer der videre den konklusion, »at anvendelsen af teorier og metoder valgt inden for de beskrevne retninger giver forskellige svar, fordi de to forskningstraditioner har forskellige erkendelsesinteresser, metoder og analyseniveauer.« (side 38)

Inden for denne omfattende disciplin får man altså svar, som man råber, og måske er det en fordel med mange muligheder, når der er så meget på programmet. Men hvorved er det en disciplin?

Artiklen oplyser, at forskningen i interkulturel kommunikation »har sine rødder i Nordamerika, som stadig helt dominerer området.« Og dette skyldes, »at USA med sin etnisk sammensatte befolkningsgruppe og ekstensive samhandel med andre kulturer tidligere end f.eks. Europa har udskilt interkulturel kommunikation som et særligt problemfelt.« (side 14)

Jeg har desværre hverken plads eller evner til at drøfte visse af disse historiske oplysninger om samhandelsforhold og akademiske traditioner. Men eftersom forskningsfeltet åbenbart er så indviklet, er det ærgerligt – og måske især fordi vi lever i en tid hvor enhver i besiddelse af et tekstbehandlingsanlæg halvautomatisk kan optræde som feltejer – at der ikke klarere skelnes mellem pionerer, der først fandt åren i kamp med de vilde mohikanere, og så dem der kom efter og udstak deres lodder samt endelig embedsmændene eller de såkaldte feltregulatorer.

Der er formodentlig en hel del amerikanisme i dette fænomen – når vi nu er ved det interkulturelle. Fordismens ånd har nok på et tidspunkt inspireret den akademiske verden til at taylorisere forskningsarbejdet i klart afgrænsede, men helst dog store felter eller lodder, eller måske snarere samleband.

Under alle omstændigheder savner jeg i den historiske udredning en vigtig oplysning – eller endnu bedre en hel artikel i antologien – angående dette interkulturelle feltarbejdes praktiske rolle i det multi-etniske USA indtil idag. Når det jo nu siges at være opfundet i relation til praktiske problemer.

Hvad angår konsistensen i dette store forsk-

ningsfelt og hvad angår dets specifikke opfindelse i USA, kan man således bringes i tvivl om dets eksistens. Forfatterne definerer selv interkulturel kommunikation et par steder. Eksempelvis står der: »Selv forstår vi interkulturel kommunikation som betegnelsen for den kommunikation, som foregår mellem personer med forskellig kulturel baggrund i en given social og kulturel kontekst.« Eller lidt længere fremme på samme side 16: »Vi forstår kommunikationsprocessen som en dialogisk proces, hvor parterne gensidigt fortolker hinandens budskaber og interagerer i forhold til deres gensidige forventninger til hinanden.«

Hvis de altså har lyst til det, kunne man tilføje. I hvert fald er der tale om et forskningsfelt, hvor der ikke blot forekommer megen modstand mellem forskerne indbyrdes, men i høj grad også i forhold til genstandsfeltet. Eftersom det ikke kan udelukkes, at der findes områder her i verden, hvor videnskab ikke er mulig – hvorved der i øvrigt også stadigvæk bliver plads til de gode viljer – kunne man komme på den tanke, at vi her har at gøre med en forskningsdisciplin, hvor genstandsfeltet har besejret forskerne, og praksis teorierne.

Måske stikker der noget overnaturligt i projektet. Enten skal man være en interkulturel fugl eller flue på væggen eller også PR-ansvarlig i konflikten. I langt de fleste af antologiens artikler mærkes pustet fra praktisk erfaring og konkrete problemer såsom i nødhjælpsarbejdet, folkeskolen eller psykoterapien. Denne dimension er fin.

Men hvad angår en forskningsdisciplin, som skal hjælpe parterne til anerkendelse af hinanden igennem kommunikation på tværs af deres gensidige svinske fordomme og uendelige egensindighed, mangler der stadig en del begrebsdannelse. Eller blot en klar vilje i bogen til at sætte *interesses modsætninger* i centrum af forskningsfeltet i teoretisk forstand.

Peter Henriques tager i sin artikel om »Global struktur – lokal identitet« i Melanesien udgangspunkt i, at den moderne økonomi ikke erstatter den traditionelle, men snarere får denne til at ekspandere. Samtidigt breder fænomener som hekseri og magi sig mere og mere.

Forfatteren søger herefter at vise, at dette skyldes *den måde, selv et er organiseret på*. Når selv et oplever et angreb vil det forsøge at opretholde sin egen struktur. Det er en rigtig god pointe i denne kommunikationsteoretiske sammenhæng. På dette område skal man regne med at parterne i første omgang vil være mest optaget af at styrke deres egne identitetspositioner og i at kommuni-

kere gennem en fastholdelse af denne gensidige og nødvendigvis uforsonlige dialektik.

Det mest interessante er egentlig, hvor mange onde formidlinger denne dialektiske proces skal gennemløbe før en gensidig anerkendelse. Peter Henriques slutter lakonisk sin artikel: »Hvornår de kulturelle forskelle giver problemer i den interkulturelle kommunikation er et empirisk spørgsmål, men løsningen er et spørgsmål om vilje« (s. 69).

Niels Åge Nielsen
Medieforsker, Danmarks Radio

Preben Sepstrup: *TV i kulturpolitisk/kulturhistorisk perspektiv*. Nordisk Kultur Institut/Forlaget Klim 1994 (nr. 12 i den kulturpolitiske udredning foranstaltet af Kulturministeriet)

Denne bog har to titler: Tv i kulturhistorisk perspektiv 1954-94. Det står der på forsiden. Og Tv i kulturpolitisk perspektiv 1954-94. Det står der på ryggen. Hvilken der er den rigtige er således ikke umiddelbart godt at vide. Men det må nu være den sidste. Bogens ærinde er i hvert fald klart nok kulturpolitisk, ligesom den først og fremmest lægger op til en kulturpolitisk diskussion af den rolle som dansk public service tv kan/skal have fremover. Dette sker bl.a. set i lyset af de ændringer, der er sket i det såkaldte medielandskab siden de 'store' mediepolitiske beslutninger i midten af 80'erne. En række af forudsætningerne og præmisserne omkring et tv på nationalsproget tegner sig anderledes i dag på baggrund af, at den største konkurrent til nationalt public service tv har vist sig *ikke* at være udenlandske kanaler som sådan, men en udenlandsk baseret kanal, der sender på dansk (TV3).

Det bredere kulturhistoriske perspektiv finder man derfor ikke meget af i bogen. Den arbejder først og fremmest netop med de politiske, tekniske og økonomiske *rammer og forudsætninger*, som har gjort og gør sig gældende *omkring* dansk public service tv og sat betingelserne for det. Bogen er således i meget høj grad et konkret og konsekvent udtryk for på den ene side armslængdeprincippet i forbindelse med statslig kulturpolitik og på den anden side det gamle dictum om, at »mediernes centrum ligger uden for medierne selv«. Det programmæssige output forstået i mere kvalitative form- eller indholdsmæssige termer,